
ТУРИЗМ

УДК 338.48(091):930.85:005.6:658.5:640/641

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.28.35>

Белікова М.В.

кандидат історичних наук, доцент,
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2587-4295>

Безхлібна А.П.

доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1027-7452>

Журавльова С.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький гуманітарний коледж
Національного університету «Запорізька політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4493-5775>

Кукліна Т.С.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1637-3509>

Цвілий С.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1720-6238>

Byelikova Maryna

Zaporizhzhia Institute of Economics and Information Technologies

Bezkhlibna Anastasiia

National University Zaporizhzhia Polytechnic

Zhuravlova Svitlana

Zaporizhzhia Humanitarian
College National University Zaporizhzhia Polytechnic

Kuklina Tetiana, Tsvilyi Sergiy

National University Zaporizhzhia Polytechnic

ІСТОРІЯ ТУРИЗМОЗНАВСТВА ТА ЕВОЛЮЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ І ВИТРАТАМИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ, КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

HISTORY OF TOURISM STUDIES AND EVOLUTION OF QUALITY AND COST MANAGEMENT OF HOTEL, RESTAURANT, RESORT, RECREATIONAL AND TOURIST ENTERPRISES

У статті здійснено комплексний аналіз еволюції туризмознавства та трансформації менеджменту в індустрії гостинності від донаукового описового етапу до цифровізації та сталого розвитку. Акцент зроблено на інтеграції управління якістю й витратами як

© Белікова М.В., Безхлібна А.П.,
Журавльова С.М., Кукліна Т.С., Цвілий С.М. 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

єдиного економічного механізму. Запропоновано математичну модель максимізації економічної ефективності, у якій якість послуг і витратна політика виступають взаємопов'язаними змінними. Методологічну основу становлять загальнонаукові й спеціальні методи: хронологічний – для простеження становлення туризмознавства та еволюції управління якістю й витратами, системний – для аналізу цих процесів як єдиного механізму, порівняльний – для виявлення спільних і відмінних рис на різних етапах розвитку туризмознавства. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні переходу від інтуїтивного сервіс-менеджменту до економічно виважених рішень. Доведено, що конкурентоспроможність забезпечує не мінімізація витрат, а здатність формувати високу споживчу цінність.

Ключові слова: туризмознавство, туристичні підприємства, готельно-ресторанні підприємства, курортно-рекреаційні підприємства, управління якістю, менеджмент витрат, індустрія гостинності, економічна ефективність, стандартизація, цифрова трансформація.

The article provides a comprehensive scientific understanding of the historical evolution of Tourism Studies and the transformation of management approaches in the hospitality industry. The author analyzes the path of development of the industry from the pre-scientific descriptive stage to the modern stage of digitalization and sustainable development. Particular attention is paid to the integration of quality management (Q) and costs (C) as a single economic mechanism. The paper first proposes a mathematical model of maximizing economic efficiency (E), where service quality and cost policy are considered as interrelated changes. A system of constraints is defined, including budget limits, quality standards (ISO/EFQM) and cost performance coefficients. The methodological basis of the article is a set of general scientific and special methods of understanding socio-economic processes in the field of tourism and the hospitality industry. In the process of research, a chronological method was used, which allowed us to trace the stages of the formation of tourism as a scientific discipline and the evolution of approaches to quality and cost management in hotel and restaurant, resort and recreational and tourism enterprises. A systematic approach was used to analyze quality and cost management as interrelated elements of a single mechanism for the functioning of tourism enterprises. A comparative method was used to identify common and distinctive features in the development of the quality and cost management system at different historical stages and in different segments of the tourism industry. The scientific novelty of the study arises in the justification of the transition from intuitive service management to economically supported management decisions. It is proven that in the conditions of modern challenges and crisis phenomena, the competitiveness of enterprises does not depend on minimizing costs, but on their efficiency in generating high consumer value. The modern stage of quality and cost management is defined by an integrated, consumer-oriented and digital approach in which service quality and cost policy function as complementary drivers of sustainable development in tourism and hospitality enterprises.

Keywords: tourism studies, tourist enterprises, hotel and restaurant enterprises, resort and recreational enterprises, quality management, cost management, hospitality industry, cost efficiency, standardization, digital transformation.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток туристичної індустрії та індустрії гостинності зумовлює потребу комплексного підходу до управління якістю сервісу й ефективного контролю витрат. Якість послуг стає не лише фактором задоволення потреб туристів, але й ключовою складовою конкурентоспроможності підприємств у глобальних умовах ринкової конкуренції, технологічних змін і зростаючих вимог споживачів. Водночас туризмознавство як наукова дисципліна історично розвивалося від описових характеристик туристичних явищ до міждисциплінарного вивчення менеджменту туристичних процесів, включаючи якість та витрати у готельно-ресторанних, курортно-рекреаційних і туристичних підприємствах, що підтверджено численними теоретичними й емпіричними дослідженнями.

У спеціальній літературі зазначається, що управління якістю туристичних послуг пов'язане із впровадженням міжнародних стандартів, моделей TQM, оцінюванням задоволеності споживачів і адаптацією цих підходів у локальні умови господарювання підприємств сфери гостинності. Це сприяє підвищенню ефективності функціонування бізнес-структур, формуванню довгострокових конкурентних переваг та забезпеченню сталого розвитку галузі. Зростаючі вимоги до оптимізації внутрішніх витрат

і ефективного ресурсного менеджменту підсилюють необхідність інтегрованого наукового осмислення історичного розвитку та сучасних практик управління цими критичними аспектами діяльності туристичних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження з тематики охоплюють чотири ключові напрями. Перший стосується розвитку туризмознавства як наукової дисципліни та розширення його концептуально-методологічної бази, що відображено у працях Анусрі П., Сварупи Р., Кулиняка І., Каріма М.М., Мури П., Джеффрі Г., Спозато М., Перейри Ж.М., Алмейди П. та Фейжю Алмейди Г.Г. [12; 16; 18; 19; 20]. Другий напрям представляє теоретичні засади системи управління якістю туристичних послуг, що включають еволюцію наукових підходів до трактування сервісної якості й формування концепцій менеджменту якості, що простежується у працях Вовк М.В., Гримак О.Я., Айгун С.Е., Кари І.У. та Кьосе Б.Ч. [4; 13]. У межах цього напряму особлива увага приділяється застосуванню міжнародних стандартів ISO, моделей SERVQUAL, EFQM та інших інструментів оцінювання, які слугують ключовою основою підвищення сервісної якості та підтримання сталого розвитку туристичних послуг. Третій напрям охоплює прикладні моделі забезпечення якості та трансфер міжнародних стандартів, які відображають процес інституціоналізації управління якістю, інтеграцію з контролем витрат та впровадження глобальних практик у туризмі й готельно-ресторанній сфері, що висвітлено у працях Долинської О., Біницької О., Гільберг Т., Никиги О., Мороз С. та Поворознюк І. [1; 6; 9; 10]. Четвертий напрям окреслює проблематику підвищення якості послуг у туристичній та готельно-ресторанній індустрії шляхом цифровізації управлінських процесів і впровадження інноваційних технологій. Зазначені тенденції ґрунтовно висвітлено у працях Демко В., а також у дослідженнях Валінкевич Н. та Шестакової А., які аналізують вплив цифрових інструментів на модернізацію сервісних практик та управлінських рішень [2; 3; 5; 6; 7; 8].

Отже, сучасні наукові дослідження засвідчують багатовекторну еволюцію туризмознавства, у межах якої розвиток теоретичних засад, формування систем управління якістю та витратами, а також адаптація міжнародних моделей сервісної якості до специфіки туристичних, готельно-ресторанних і курортно-рекреаційних підприємств постають взаємопов'язаними напрямками, що визначають подальший поступ галузі. Водночас у науковому середовищі залишається невирішеною потреба у комплексному дослідженні, яке б інтегрувало історію становлення туризмознавства з еволюцією управління якістю та витратами зазначених підприємств у хронологічній послідовності їхнього розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснення науково обґрунтованого висвітлення розвитку туризмознавства та комплексне дослідження еволюції концептуальних засад і управлінських моделей забезпечення якості та оптимізації витрат у готельно-ресторанних, курортно-рекреаційних і туристичних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. У результаті проведеного дослідження встановлено, що розвиток туризмознавства як наукового напряму безпосередньо пов'язаний з трансформацією підходів до управління якістю та витратами у туристичній і готельно-ресторанній діяльності. На ранніх етапах формування туризмознавства домінував описовий підхід, у межах якого якість туристичних послуг розглядалася переважно як сукупність споживчих характеристик без чіткої економічної інтерпретації та системного управління витратами [14].

Подальший розвиток наукових досліджень у сфері туризму зумовив перехід до управлінських і економічних концепцій, у межах яких якість послуг почала розглядатися як стратегічний ресурс підвищення конкурентоспроможності підприємств [15]. У цей період сформувалися основи стандартизації туристичних послуг, запровадження міжнародних систем якості та інтеграції контролю витрат у загальну систему менеджменту підприємств індустрії гостинності [17].

Таблиця 1

**Етапи розвитку туризмознавства
та управління якістю і витратами в туристичній індустрії**

Етапи розвитку	Аналітична характеристика туризмознавства	Еволюція підходів до управління якістю	Еволюція підходів до управління витратами	Характеристика етапу
Донауковий та описовий етап (кінець XIX – початок XX ст.)	Туризм ще не сформований як самостійна наукова дисципліна; дослідження мають фрагментарний і описовий характер; відсутній економічний аналіз діяльності підприємств	Якість послуг формується стихійно та залежить від індивідуального досвіду надавачів послуг; відсутні стандарти та системи контролю	Витрати не розглядаються як об'єкт управління, а лише фіксуються у фінансовій звітності	На цьому етапі відсутні передумови для системного управління якістю та витратами, що обмежує можливості підвищення ефективності туристичних підприємств
Етап формування туризмознавства (середина XX ст.)	Туризм визнається об'єктом наукових досліджень; з'являються перші класифікації та узагальнення	Якість ототожнюється з рівнем комфорту та сервісу; формуються базові вимоги до обслуговування	Управління витратами обмежується калькулюванням і контролем рентабельності	Туризмознавство створює теоретичне підґрунтя для подальшої економічної інтерпретації якості та витрат
Управлінсько-економічний етап (1970–1990-ті рр.)	Туризмознавство інтегрується з економікою та менеджментом; активізуються прикладні дослідження	Запроваджуються системи управління якістю, орієнтовані на споживача; використання моделей SERVQUAL і TQM у середині 80-х рр. XX ст.	Формується управлінський облік і бюджетування як інструменти контролю витрат	Управління якістю та витратами починає розглядатися як джерело конкурентних переваг
Інтеграційний етап (2000–2010-ті рр.)	Туризмознавство набуває міждисциплінарного характеру; посилюється зв'язок із концепціями сталого розвитку	Якість інтегрується в систему стратегічного управління; поширюються міжнародні стандарти ISO та EFQM	Управління витратами поєднується зі стратегічним плануванням та оптимізацією ресурсів	Якість і витрати визнаються взаємопов'язаними складовими ефективного управління туристичними підприємствами
Сучасний етап цифровізації та сталого розвитку (з 2010-х рр.)	Туризмознавство орієнтується на цифрову трансформацію, інновації та сталість	Формуються цифрові системи управління якістю, засновані на аналітиці споживчого досвіду та великих даних	Запроваджуються інтелектуальні системи управління витратами, орієнтовані на ефективність і стійкість	Сучасний етап характеризується інтеграцією якості та витрат у єдину цифрову модель управління підприємствами індустрії гостинності

Джерело: складено авторами на основі [4; 5; 9; 10; 13]

Сучасний етап еволюції управління якістю і витратами характеризується комплексним та інтегрованим підходом, що поєднує орієнтацію на споживача, ефективне використання ресурсів, цифровізацію управлінських процесів та впровадження інноваційних технологій [7; 11]. Результати аналізу свідчать, що якість туристичних послуг і ефективність витратної політики розглядаються не ізольовано, а як взаємоповнювальні чинники забезпечення сталого розвитку готельно-ресторанних, курортно-рекреаційних і туристичних підприємств (див. рис. 1). У межах запропонованої моделі управління якістю (Q) та витратами (C) формалізуються як взаємопов'язані функціональні змінні, які впливають на загальний рівень економічної ефективності діяльності підприємств туристичної сфери.

Рис. 1. Взаємодія управління якістю та витратами в механізмі функціонування підприємств туристичної сфери

Джерело: розроблено авторами

Якість туристичних послуг визначається як агрегований показник, що формується шляхом узагальнення рівня сервісу, задоволеності споживачів, відповідності стандартам та ефективності внутрішніх процесів. Стандарти стають внутрішнім інструментом лише після їхнього впровадження підприємством. Витрати підприємства структуровано за основними напрямками їх формування, що дозволяє оцінювати не лише абсолютний обсяг витрат, але й їхню продуктивність у створенні споживчої цінності. Інтегрований економічний механізм (M) спрямований на досягнення оптимального співвідношення між якістю та витратами, за якого забезпечується максимізація економічного ефекту за мінімально допустимого рівня ефективних витрат. Запропонована система показників дозволяє здійснювати комплексну оцінку продуктивності витрат у туристичній сфері, зокрема через аналіз ефективності витрат на забезпечення якості, продуктивності праці та рівня монетизації споживчої задоволеності. Такий підхід створює можливість переходу від інтуїтивного управління якістю до економічно обґрунтованих управлінських рішень, орієнтованих на підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств готельно-ресторанної, курортно-рекреаційної та туристичної сфери. Отже, управління якістю та витратами доцільно розглядати як інтегрований економічний

механізм, ефективність якого визначається не мінімізацією витрат як такою, а продуктивністю їх використання у формуванні споживчої цінності туристичних послуг.

Для формалізації взаємозв'язку управління якістю (Q) та витратами (C) запропоновано розглядати їх як змінні в єдиному економічному механізмі підприємства туристичної сфери, де метою менеджменту є максимізація економічної ефективності (E) при оптимальному використанні ресурсів.

Цільова функція ефективності підприємства може бути записана у вигляді:

$$\text{Max}E = \frac{R(Q)}{C(Q, X)},$$

де $R(Q)$ – дохід, сформований за рахунок якості туристичних послуг ($Q = f(q_1, q_2, \dots, q_n)$),
 $C(Q, X)$ – сукупні витрати на створення послуг, що залежать від параметрів якості та зовнішніх ресурсів

$$X = (x_1, x_2, \dots, x_n),$$

де q_1 – рівень сервісу,

q_2 – задоволеність клієнтів,

q_3 – відповідність стандартам ISO/EFQM,

c_1 – витрати на персонал,

c_2 – операційні витрати,

c_3 – маркетингові та інноваційні витрати,

x_i – зовнішні фактори (попит, сезонність, конкуренція, ціни).

У такому вигляді цільова функція дозволяє оцінювати продуктивність витрат, тобто внесок кожної витратної статті у створення цінності туристичного продукту.

Обмеження моделі:

1. Бюджетне обмеження:

$$C(Q, X) \leq B,$$

де B – доступний бюджет підприємства на управління якістю та операційні витрати.

2. Обмеження на рівень якості:

$$q_i^{\min} \leq q_i \leq q_i^{\max}, \quad i = 1, 2, 3,$$

де q_i^{\min} – мінімально допустимий рівень стандартів якості,

q_i^{\max} – максимальний рівень, досяжний за поточних ресурсів.

3. Обмеження на продуктивність витрат:

$$\frac{\partial R(Q)}{\partial c_j} \geq \delta_j, \quad j = 1, 2, 3,$$

де δ_j – мінімально допустимий коефіцієнт віддачі витрат на конкретну статтю.

4. Обмеження зовнішнього середовища:

$$Q \leq Q_{\max}(Z), \quad C \leq C_{\max}(Z),$$

де Z – фактори зовнішнього середовища (ринковий попит, сезонність, конкуренція),

$Q_{\max}(Z)$, $C_{\max}(Z)$ – верхні межі рівня якості та витрат, допустимі у конкретних ринкових умовах.

У запропонованій моделі управління якістю та витратами стає чітко кількісним процесом. Підприємство туристичної сфери має максимізувати показник ефективності, одночасно підтримуючи стандарти якості q_i на рівні, що забезпечує конкурентоспроможність, оптимізуючи витрати c_j таким чином, щоб підвищувати продуктивність кожної витратної статті, дотримуючись фінансових, ресурсних та зовнішніх обмежень.

Фактично ця модель дозволяє формалізувати інтегровану управлінську стратегію, де витрати та якість розглядаються як взаємопов'язані змінні, а економічна ефективність є функцією їх збалансованого використання. Отримані результати узгоджу-

ються з сучасними науковими дослідженнями, які акцентують увагу на зростаючій ролі управління якістю як інструменту формування конкурентних переваг у сфері туризму. На відміну від робіт, які зосереджуються переважно на окремих моделях управління якістю або практичних аспектах їхнього впровадження, у статті доведено доцільність комплексного підходу, за якого управління якістю та витратами розглядається як єдиний процес стратегічного управління підприємством. Це особливо актуально для курортно-рекреаційних, готельно-ресторанних і туристичних підприємств, діяльність яких характеризується сезонністю, високим рівнем витрат та залежністю від зовнішніх факторів. Подальший розвиток туризмознавства повинен ґрунтуватися на міждисциплінарному підході, який поєднує історичні, економічні та управлінські аспекти аналізу. Це створює наукове підґрунтя для вдосконалення практик управління якістю і витратами та формування сталих моделей розвитку підприємств туристичної, курортно-рекреаційної та готельно-ресторанної сфери в умовах сучасних викликів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що еволюція туризмознавства як наукової дисципліни тісно пов'язана з трансформацією підходів до управління якістю та витратами в готельно-ресторанних, курортно-рекреаційних і туристичних підприємствах. Історичний аналіз засвідчив перехід від описового та емпіричного осмислення туристичної діяльності до формування комплексних економіко-управлінських концепцій, у межах яких якість послуг і витратна політика розглядаються як стратегічні чинники розвитку підприємств індустрії гостинності. Доведено, що на сучасному етапі розвитку туристичної сфери управління якістю перестає бути виключно інструментом контролю сервісних характеристик і набуває системного характеру, інтегруючись у загальну модель стратегічного управління підприємством. Якість туристичних послуг дедалі частіше розглядається у взаємозв'язку з ефективністю використання ресурсів, оптимізацією витрат та досягненням фінансової стійкості підприємств. Впровадження міжнародних стандартів якості, моделей тотального управління якістю та сучасних методів управління витратами сприяє підвищенню конкурентоспроможності готельно-ресторанних, курортно-рекреаційних і туристичних підприємств, а також формує передумови для їхнього сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Белікова М.В., Безхлібна А.П., Голотін Є.М. Діловодство в туризмі та стандарти: порівняльний аналіз чотирирізкових українських та турецьких готелів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Випуск № 2 (29). С. 43–48. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/29_2021/9.pdf (дата звернення: 15.02.2026).
2. Белікова М.В., Безхлібна А.П. Діловодство в туризмі в умовах світової пандемії: digital-маркетинг туристичних агентств та електронні документи. *Цифрова економіка як фактор економічного зростання держави* : колективна монографія / За заг. ред. О.Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 113–131.
3. Валінкевич Н., Шестакова А. Цифрова трансформація як конкурентна перевага в індустрії туризму та гостинності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-37>
4. Вовк М.В., Гримак О.Я. Теоретичні аспекти системи управління якістю туристичних послуг. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2025. № 12. С. 21–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-12-3>
5. Демко В. Механізми управління якістю в сфері туризму: трансфер міжнародного досвіду в українській реалії. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-42>
6. Долинська О., Біницька О., Гільберг Т. Управління якістю туристичних послуг: сучасні тенденції. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-7>
7. Кукліна Т.С., Цвілій С.М., Белікова М.В., Безхлібна А.П., Журавльова С.М. Інновації в організації харчування туристів на транспорті. *Агросвіт*. 2026. №3. С. 74–79. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.3.74>

8. Кукліна Т.С., Цвілий С.М., Журавльова С.М. Використання штучного інтелекту в туристичному бізнесі. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2025. № 1(92). Ч. 2. С. 332–337. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.50>
9. Никига О., Мороз С. Управління якістю туристичних послуг і сервісу у межах гастрономічного туризму. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-64>
10. Поворознюк І. Управління якістю послуг на підприємствах індустрії гостинності в умовах кризових явищ. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-48>
11. Рябенка М.О., Постова В.В. Сучасні аспекти управління в закладах готельного та ресторанного бізнесу. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2024. Випуск 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-12-01>
12. Anusree P., Swarupa R. Sustainable Tourism: Systematic Literature Review and Future Research Agenda (2020–2024). *International Journal for Multidisciplinary Research*. 2025. URL: <https://www.ijfmr.com/papers/2025/3/48844.pdf> (дата звернення: 15.02.2026).
13. Ayhun S.E., Kara I.U., Köse B.Ç. Quality management research in tourism literature: A bibliometric analysis approach. *Marketing and Management of Innovations*. 2024. Vol. 15. № 2. Pp. 55–74. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2024.2-05>
14. Butler R. W. The Evolution of Tourism and Tourism Research. *Tourism Recreation Research*. 2015. Volume 40. Issue 1. Pp.16–27. DOI: <https://doi.org/10.1080/02508281.2015.1007632>
15. Giotis G., Papadionysiou E. The Role of Managerial and Technological Innovations in the Tourism Industry: A Review of the Empirical Literature. *Sustainability*. 2022. Volume 14. 5182. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14095182>
16. Karim M.M. Applied research in tourism & hospitality studies. Published 15.12.2025. 270 p. DOI: <https://doi.org/10.61909/AMKEDTB122548>
17. Kuznetsova K., Al-Duais K. The Importance of Standardization and Management Approach to Ensure the Service Quality in Tourism Industry. 2004. URL: https://www.researchgate.net/publication/270393717_The_Importance_of_Standardization_and_Management_Approach_to_ensure_the_Service_Quality_in_Tourism_Industry (дата звернення: 15.02.2026).
18. Kulyniak I. Scientific research trends of the tourism sphere in Ukraine: bibliometric analysis. *Social Economics*. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-68-02>
19. Mura P., Jeffrey H., Sposato M. Critical tourism studies in business journals. *Tourism Management Perspectives*. 2026. Volume 61. 101456. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2026.101456>
20. Pereira J. M., Almeida P., Feijó Almeida G.G. Bibliometric Analysis of Key Variables in Tourism: Destination, Competitiveness, Image, Quality, and Tourist Satisfaction (2000–2023). *Administrative Sciences*. 2025. Volume 15. Issue 2. DOI: <https://doi.org/10.3390/admsci15020069>

References:

1. Byelikova M. V., Bezkhlibna A. P., Holotin Ye. M. (2021) Dilovodstvo v turyzmi ta standarty: porivniálny analiz chotyryzirkovykh ukrainskykh ta turetskykh hoteliv [Records management in tourism and standards: a comparative analysis of four-star Ukrainian and Turkish hotels]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*, vol. 2(29), pp. 43–48. Available at: http://www.easterneurope-cbm.in.ua/journal/29_2021/9.pdf (accessed February 15, 2026).
2. Byelikova M. V., Bezkhlibna A. P. (2021) Dilovodstvo v turyzmi v umovakh svitovoi pandemii: digital-marketyhnyh turystychnykh ahentstv ta elektronni dokumenty [Records management in tourism under the global pandemic: digital marketing of travel agencies and electronic documents]. In O.L. Haltsova (Ed.), *Tsyfrova ekonomika yak faktor ekonomichnoho zrostantia derzhavy: kolektyvna monohrafiya* [Digital economy as a factor of the state's economic growth: collective monograph], pp. 113–131. Kherson: Vydavnychiy dim "Helvetyka". (in Ukrainian)
3. Valinkevych N., Shestakova A. (2024) Tsyfrova transformatsiia yak konkurentna perevaha v industrii turyzmu ta hostynnosti [Digital Transformation as a Competitive Advantage in the Tourism and Hospitality Industry]. *Економіка та суспільство*, no. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-37>
4. Vovk M.V., Hrymak O.Ya. (2025) Teoretychni aspekty systemy upravlinnia yakistiu turystychnykh posluh [Theoretical Aspects of the Quality Management System of Tourist Services]. *Ind'ustriia turyzmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi – Tourism and Hospitality*

Industry in Central and Eastern Europe, no. 12, pp. 21–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcce-12-3>

5. Demko V. (2025) Mekhanizmy upravlinnia yakistiu v sferi turyzmu: transfer mizhnarodnoho dosvidu v ukrainski realii [Quality Management Mechanisms in Tourism: Transfer of International Experience into Ukrainian Realities]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, issue 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-42>

6. Dolynska O., Binytska O., Hilberh T. (2024) Upravlinnia yakistiu turystychnykh posluh: suchasni tendentsii [Quality Management of Tourist Services: Current Trends]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, issue 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-7>

7. Kuklina T.S., Tsvilyi S.M., Byelikova M.V., Bezkhlibna A.P., Zhuravlova S.M. (2026) Innovatsii v orhanizatsii kharchuvannia turystiv na transporti [Innovations in the Organization of Tourist Catering in Transport]. *Ahrosvit – Agrosvit*, no. 3, pp. 74–79. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.3.74>

8. Kuklina T.S., Tsvilyi S.M., Zhuravlova S.M. (2025) Vykorystannia shtuchnoho intelektu v turystychnomu biznesi [Use of Artificial Intelligence in the Tourism Business]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Bulletin of Kherson National Technical University*, no. 1(92), part 2, pp. 332–337. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.50>

9. Nykyha O., Moroz S. (2025) Upravlinnia yakistiu turystychnykh posluh i servisu u mezhakh hastronomichnoho turyzmu [Quality Management of Tourist Services and Service within Gastronomic Tourism]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, issue 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-64>

10. Povorozniuk I. (2022) Upravlinnia yakistiu posluh na pidpriemstvakh industrii hostynnosti v umovakh kryzovykh yavlyshch [Quality Management of Services at Hospitality Industry Enterprises under Crisis Conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, issue 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-48>

11. Riabenka M.O., Postova V.V. (2024) Suchasni aspekty upravlinnia v zakladakh hotelnoho ta restorannoho biznesu [Modern Aspects of Management in Hospitality and Restaurant Business Institutions]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia – Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, issue 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-12-01>

12. Anusree P., Swarupa R. (2025) Sustainable Tourism: Systematic Literature Review and Future Research Agenda (2020–2024). *International Journal for Multidisciplinary Research*. Available at: <https://www.ijfmr.com/papers/2025/3/48844.pdf> (accessed February 15, 2026).

13. Ayhun S. E., Kara I. U., Köse B. Ç. (2024) Quality management research in tourism literature: A bibliometric analysis approach. *Marketing and Management of Innovations*, vol. 15, no. 2, pp. 55–74. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2024.2-05>

14. Butler, R. W. (2015). The evolution of tourism and tourism research *Tourism Recreation Research*, no. 40(1), pp. 16–27. DOI: <https://doi.org/10.1080/02508281.2015.1007632>

15. Giotis, G., & Papadionysiou, E. (2022). The role of managerial and technological innovations in the tourism industry: A review of the empirical literature. *Sustainability*, no. 14, 5182. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14095182>

16. Karim, M.M. (2025). Applied research in tourism & hospitality studies. 270 p. <https://doi.org/10.61909/AMKEDTB122548>

17. Kuznetsova, K., & Al-Duais, K. (2004). The importance of standardization and management approach to ensure the service quality in tourism industry. Available at: https://www.researchgate.net/publication/270393717_The_Importance_of_Standardization_and_Management_Approach_to_ensure_the_Service_Quality_in_Tourism_Industry (accessed February 15, 2026)

18. Kulyniak, I. (2024). Scientific research trends of the tourism sphere in Ukraine: Bibliometric analysis. *Social Economics*, no. (68). DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-68-02>

19. Mura, P., Jeffrey, H., & Sposato, M. (2026). Critical tourism studies in business journals. *Tourism Management Perspectives*, no. 61, 101456. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2026.101456>

20. Pereira, J.M., Almeida, P., & Feijó Almeida, G.G. (2025). Bibliometric analysis of key variables in tourism: Destination, competitiveness, image, quality, and tourist satisfaction (2000–2023). *Administrative Sciences*, no. 15(2). DOI: <https://doi.org/10.3390/admsci15020069>

Дата надходження статті: 16.03.2026

Дата прийняття статті: 06.04.2026

Дата публікації статті: 25.06.2026